

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 18/07-98

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. februára 2008 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Ján Auxta, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Sergeja Kohuta, Jána Lubyho, Milana Ľalíka, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika o sťažnosti I. Ď., L., zastúpeného advokátom JUDr. J. K., M., pre namietanú neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu v obci L. konaných 2. decembra 2006 podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, za účasti Ing. J. Š., L., takto

r o z h o d o l :

Voľby starostu obce L. konané 2. decembra 2006 vyhlasuje za **n e p l a t n é**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 12. decembra 2006 doručená sťažnosť podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) I. Ď., L. (ďalej aj „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. J. K., M., ktorou

namietal neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu (ako aj výsledok volieb starostu) v obci L. konaných 2. decembra 2006. Sťažnosť smeruje proti Ing. J. Š., L. (ďalej len „odporca“), ktorý vo voľbách starostu obce L. získal 208 hlasov a podľa zápisnice miestnej volebnej komisie bol zvolený za starostu obce.

Zo sťažnosti aj z predložených príloh vyplýva, že sťažovateľ kandidoval vo voľbách konaných 2. decembra 2006 za starostu obce L. a získal 203 hlasov, pričom do zoznamu voličov bolo zapísaných 617 voličov, z ktorých boli 415 voličom vydané obálky a pre voľby starostu obce bolo odovzdaných 411 platných hlasovacích lístkov.

Sťažovateľ opiera svoju sťažnosť o nasledovné dôvody:

„1. Odporca Ing. J. Š. v deň konania volieb, t. j. dňa 2. 12. 2006 v čase okolo 11,00 hod. pred budovou obecného úradu L., v ktorej sa nachádzala volebná miestnosť, zastavoval voličov pred vstupom do budovy, rozdával im materiál so svojim volebným programom, vykonával s týmito občanmi rozhovory a presviedčal ich, aby odovzdali hlasy jemu, čím porušil ust. § 30 ods. 2 a ods. 11 zák. SNR č. 346/1990 Zb. v znení neskorších zmien a doplnkov...“

2. Svokor odporcu V. K., ktorý je súkromne hospodáriacim roľníkom v čase volebného moratória, t. j. dňa 2. 12. 2006 dopoludnia navštevoval občanov obce - voličov a presviedčal ich, aby volili jeho zaťa, s tým, že v prípade, ak tohto nebudú voliť, nebude im poskytovať služby pri orbe záhrad...“

3. Predsedkyňa miestnej volebnej komisie, ktorá zároveň plní funkciu okrskovej volebnej komisie, Ing. A. P. spolu s členom komisie J. H., ktorí boli nominovaní do volebnej komisie politickými stranami, za ktoré kandidoval odporca, navštívili s prenosnou volebnou urnou voličov a v minimálne v dvoch prípadoch, a to u občanov Ing. F. P... a jeho manželky M. P... vykonali v rozpore s ust. § 31 ods. 6 a § 32 zák. SNR č. 346/1990 Zb. v znení neskorších zmien a doplnkov úpravu hlasovacieho lístku za týchto voličov sami a takto upravený hlasovací lístok vložili do obálky a prenosnej urny. Obdobného konania sa dopustili aj pri voľbe do prenosnej urny občiankou A. B..., ako aj u ďalších občanov obce, ktorí hlasovali do prenosnej volebnej urny. “

Sťažovateľ na preukázanie uvedených skutočností navrhuje vykonať dokazovanie výsluchom v sťažnosti označených obyvateľov obce.

Sťažovateľ v sťažnosti vyslovuje názor, že „... odporcom, jeho rodinnými príslušníkmi a predsedkyňou miestnej volebnej komisie a členom miestnej volebnej komisie došlo k porušeniu čl. 30 ods. 1 a čl. 30 ods. 3 Ústavy SR, a to v tom, že bolo porušené právo občanov zúčastňovať sa na správe vecí verejných slobodnou voľbou svojich zástupcov a porušením volebného práva s tajným hlasovaním.

... zároveň došlo aj k nezákonnosti volieb, a to porušením vyššie citovaných ustanovení zákona o voľbách do orgánov samosprávy obcí pri voľbách starostu obce, nakoľko bola zneužitá dôvera starších a chorých občanov (Ing. F. P. - zrakovo postihnutý občan, M. P. - ležiaca občianka)“.

Na tomto základe sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd po vykonaní dokazovania vo veci jeho sťažnosti vydal tento nález:

„Vyhlasuje voľby na starostu Obce L., okr. M., konané dňa 02. 12. 2006 za neplatné a zrušuje napadnutý výsledok volieb.“

Ústavný súd uznesením č. k. PL. ÚS 18/07-11 zo 4. apríla 2007 prijal sťažnosť na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval odporcu, aby sa k nej vyjadril. Vo vyjadrení odporcu, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 15. mája 2007, sa okrem iného uvádza:

„Podľa môjho názoru boli voľby do orgánov samosprávy v obci L. konané dňa 2. 12. 2007 ústavné a zákonné, pričom ja ako kandidát na starostu som získal 208 platných hlasov a sťažovateľ získal 203 platných hlasov.

Ja som nijakým spôsobom v deň konania volieb pred budovou obecného úradu v L. nezastavoval voličov pred vstupom do budovy, kde sa nachádzala volebná miestnosť a nerozdával som ani žiadny materiál so svojim volebným programom, o čom svedčia aj

čestné prehlásenia svedkov, ktorých uvádza sťažovateľ a ktoré v prílohe prikladám k tomuto vyjadreniu (príloha č. 1 až 6).

Nemám žiadnu vedomosť, aby môj svokor V. K., navštevoval v deň volieb 2. 12. 2006 voličov a presviedčal ich, aby ma volili. Ja som svojmu svokrovi taký pokyn nedal a pokiaľ mám vedomosť, takú agitáciu v prospech môjho zvolenia ani nerobil, čoho dôkazom je aj čestné prehlásenie A. K., ktorú označil ako svedkyňu sťažovateľ a ktorá v ňom prehlásila, že zo strany môjho svokra nebola nijakým spôsobom ovplyvňovaná a také isté prehlásenie urobil aj môj svokor V. K. (príloha č. 7, 8).

Ja nemám vedomosť, ktorých ľudí navštívila s volebnou urnou volebná komisia, ale k môjmu vyjadreniu prikladám čestné prehlásenia Ing. A. P., predsedkyne Okrskovej volebnej komisie a J. H., člena Okrskovej volebnej komisie, ktorí prehlásili, že svoju funkciu vo volebnej komisii si plnili čestne, zodpovedne a v súlade s právnymi predpismi. Zároveň prikladám čestné prehlásenia občanov obce a to Ing. F. P., ktorý uvádza, že vlastný volebný akt na starostu obce vykonal sám aj za svoju manželku M. P. Ďalšia označená svedkyňa A. B. volebný akt na starostu obce vykonala sama, osobne vo volebnej miestnosti, nie do prenosnej urny (prílohy č. 9, 10, 11, 12).

Z uvádzaných dôvodov (viď prílohy č. 1 a 12)... som toho názoru, že sťažnosť je v celom rozsahu nedôvodná a preto navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky sťažnosť I. Ď. podľa § 63 ods. 1 písm. d) zák. č. 38/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov zamietol.“

Odporca k svojmu vyjadreniu predložil 12 príloh - „čestných prehlásení“ (správne má byť „vyhlásení“; preto ďalej „vyhlásenie“ alebo „čestné vyhlásenie“, pozn.) obyvateľov obce L., ktorých sťažovateľ označil v sťažnosti ako osoby, ktoré majú byť vypočítané ako svedkovia a potvrdiť jeho tvrdenia o neústavnom a nezákonnom priebehu volieb starostu v obci L. Z obsahu týchto vyhlásení vyplýva, že označené osoby svojimi vyjadreniami popierajú tvrdenia sťažovateľa uvedené v sťažnosti. Všetky predložené čestné vyhlásenia sú písané rovnakou (podobnou) formou a na druhej strane sú opatrené okrúhlou pečiatkou obce L.

Označené vyjadrenie odporcu ústavný súd zaslal právnenému zástupcovi sťažovateľa a vyzval ho, aby k nemu zaujal stanovisko. Právny zástupca sťažovateľa ústavnému súdu oznámil, že trvá na vykonaní dôkazov výsluchom obyvateľov obce označených v sťažnosti, a zároveň navrhol vypočuť aj ďalších troch obyvateľov obce k otázke porušovania volebného moratória.

Ústavný súd vykonal v ďalšom priebehu dokazovanie výsluchom svedkov v rozsahu požadovanom právneným zástupcom sťažovateľa. Výsluchy označených svedkov sa uskutočnili 7. augusta 2007 v obci L. a 26. októbra 2007 v sídle ústavného súdu.

Dňa 7. augusta 2007 boli vypočutí svedkovia M. V., L., PaedDr. M. V., L., J. B., L., M. B., L., A. G., L., A. G., L., A. K., L., M. Z., L., C. K., L., a Ing. F. P., L. Na výsluchoch sa zúčastnil odporca a právny zástupca sťažovateľa.

Svedkyňa M. V. vo svojej svedeckej výpovedi uviedla, že sa v deň volieb stretla s odporcom pred budovou, v ktorej sa nachádzala volebná miestnosť, a že sa s ním rozprávala o svojich zdravotných problémoch, ale o tom, koho má voliť, s ním nehovorila. Na otázku, či vie o tom, že odporca doručil ústavnému súdu jej čestné vyhlásenie, svedkyňa odpovedala, že o tom nevedela, ale že ho po rozhovore s odporcom podpísala a s jeho obsahom sa stotožňuje.

Svedok PaedDr. M. V. vo svojej svedeckej výpovedi uviedol, že sa v deň volieb stretol s odporcom pred budovou, v ktorej sa nachádzala volebná miestnosť, a že sa rozprávali o zdravotných problémoch jeho manželky M. V., ale o voľbách spolu nehovorili. Na otázku, či vie o tom, že odporca doručil ústavnému súdu jeho čestné vyhlásenie, svedok odpovedal, že si spomína, že bol na obecnom úrade a vyhlásenie podpísal, pričom sa s jeho obsahom stotožňuje.

Svedok J. B. vo svojej svedeckej výpovedi uviedol, že sa v deň volieb stretol s odporcom pred volebnou miestnosťou spolu so svojou manželkou a svokrovcami (manželia V., pozn.), pričom sa spolu rozprávali o zdravotných problémoch jeho svokry

a následne „*Keď sme vchádzali do budovy obecného úradu, odporca mi pošepkal na diaľku: Volte č. 2. Ja som to nebral ako ovplyvňovanie, bol som rozhodnutý koho budem voliť*“. Na otázku, či slová „*Volte č. 2*“ mohli počuť aj jeho svokrovci a manželka, svedok uviedol, že „*svokrovci určite nie, lebo nepočujú dobre, a či aj manželka, to nevie potvrdiť*“. Na ďalšiu otázku, či vie o tom, že odporca doručil ústavnému súdu jeho čestné vyhlásenie, svedok odpovedal, že o tom vie, pretože ho o jeho podpísanie požiadal odporca, ktorý ho aj sám vyhotovil, a že ho podpísal doma za prítomnosti odporcu.

Svedkyňa M. B. vo svojej svedeckej výpovedi uviedla, že sa v deň volieb stretla s odporcom pred budovou, v ktorej sa nachádzala volebná miestnosť, a že sa jej rodičia s ním rozprávali „*o nechtíku*“, o voľbách spolu nehovorili, ale keď vchádzali do budovy odporca s úsmevom poznamenal „*Volte dvojku*“, čo ale jej rozhodnutie koho voliť neovplyvnilo. Vo vzťahu k čestnému vyhláseniu svedkyňa uviedla, že odporca ich navštívil doma so žiadosťou, aby ho spolu s manželom podpísali, pričom s jeho obsahom sa stotožňuje.

Svedkyňa A. G. vo svojej svedeckej výpovedi uviedla, že sa v deň volieb nestretla s odporcom ani so sťažovateľom pred budovou, v ktorej sa nachádzala volebná miestnosť, a ani ju neboli doma presviedčať, ako má voliť. Na otázku právneho zástupcu sťažovateľa, kde pracuje, svedkyňa uviedla, že od apríla alebo mája tohto roku pracuje ako opatrovatelka manželov P., a na záver svojho výsluchu uviedla, že v poslednom období sťažovateľ viackrát navštívil manželov P. a že predmetom ich rozhovorov bola otázka volieb starostu.

Svedok A. G. vo svojej svedeckej výpovedi uviedol, že sa v deň volieb nestretol ani so sťažovateľom, ani s odporcom. Na otázku, či vie o tom, že pán K. (svokor odporcu) v deň volieb, príp. tesne pred voľbami navštevoval obyvateľov obce a presviedčal ich, koho majú voliť, svedok odpovedal, že on o tom nemá vedomosť, ale vie, že v obci sa o tom po voľbách hovorilo, ale on sa to dozvedel len nepriamo, pretože sa o tom hovorilo v obchode.

Svedkyňa A. K. uviedla, že sa v deň volieb nestretla s odporcom ani so sťažovateľom. Rovnako tak uviedla, že sa nestretla ani so svokrom odporcu, a nemá

vedomosť o tom, že by tento počas volebného dňa chodil presviedčať voličov, koho majú voliť. Na otázku týkajúcu sa čestného vyhlásenia svedkyňa uviedla, že žiadne neurobila ani nepodpísala. Po tom, ako sudca spravodajca predložil svedkyni originál čestného vyhlásenia a oboznámil ju s jej obsahom, svedkyňa upravila svoju výpoveď a uviedla, že odporca ju navštívil doma a dal jej podpísať čestné vyhlásenie. V závere svojej výpovede uviedla, že pred výsluchom ju mal navštíviť sťažovateľ, ale nebola doma.

Svedok M. Z. vo svojej svedeckej výpovedi uviedol, že sa v deň volieb nestretol ani so sťažovateľom, ani s odporcom, ale s odporcom sa stretol asi dva dni pred voľbami a rozprávali sa spolu o jeho zámere postaviť bytovku, ktorá by riešila bytový problém jeho rodiny, pričom podotkol, že o tom odporca rozprával aj na predvolebnom zhromaždení. Na otázku, či odporca navštívil počas volebného moratória aj ďalšie osoby, svedok uviedol, že o tom nemá žiadne informácie. Odporca k výpovedi svedka uviedol, že pána Z. skutočne navštívil 30. novembra 2006, následne však toto svoje vyjadrenie upresnil, že to bolo 29. novembra 2006, že pri tom bola prítomná aj manželka svedka a že im odovzdal svoj volebný program.

Svedok C. K. vo svojej svedeckej výpovedi uviedol, že sa v deň volieb nestretol ani so sťažovateľom, ani s odporcom, ale s odporcom sa stretol v piatok (deň pred voľbami, pozn.) pri jeho dome, pričom sa spolu rozprávali o otázke jeho bývania, čo súviselo aj s tým, koho má voliť.

Odporca po tejto výpovedi vyzval svedka, aby zvážil, či hovorí pravdu. Svedok aj po výzve odporcu zotrval na svojej výpovedi a na otázku, či má vedomosť o tom, že sa odporca v piatok rozprával aj s inými osobami, uviedol, že vie len o tom, že rozprával s ním a pánom Z.

Svedok Ing. F. P. vo svojej svedeckej výpovedi uviedol: „Zúčastnil som sa volieb tak, že do môjho rodinného domu prišli členovia volebnej komisie s volebnou urnou, aby som mohol ja ako slabozraký a moja manželka, ktorá je nevládna, odvoliť.“ Na otázku sudcu spravodajcu, ako prebiehal volebný akt, svedok uviedol: „Do nášho domu prišli

dvaja členovia volebnej komisie - jedna pani, myslím, že to bola predsedníčka volebnej komisie a jeden mladší pán, myslím, že pán J. H. Keďže som slabozraký, vyzval som pána H., aby upravili môj hlasovací lístok a hlasovací lístok mojej manželky tak, že volíme pána Ď. Pán H. sa zdráhal upraviť hlasovacie lístky za nás, ale pani predsedníčka komisie povedala, že to urobí. Nevie, koho zakrúžkovala, ale verím, že meno pána Ď.“ Na otázku, či predsedníčka volebnej komisie upravila aj hlasovací lístok manželky svedka, uviedol, že áno, keďže manželka je dlhodobo nevládna. Na otázku, kto bol prítomný pri úprave hlasovacích lístkov, svedok odpovedal, že hlasovacie lístky boli upravené v izbe, kde leží manželka, a prítomní boli manželka, on, predsedníčka komisie a pán H.

Odporca k výpovedi svedka uviedol, že po voľbách sa so svedkom stretol v budove obecného úradu a opýtal sa, ako prebiehal volebný akt, pričom ten mu povedal, že hlasoval za seba i za manželku a že volil pána Ď., pretože ho bližšie pozná. Odporca preto vyzval svedka, aby sa vyjadril, prečo uvádza teraz iné, ako pri ich rozhovore na obecnom úrade pri spisovaní čestného vyhlásenia. Svedok na to odpovedal, že sa vtedy asi preriekol, pretože on si naozaj nevie upraviť hlasovací lístok, keďže dobre nevidí.

Svedok na ďalšiu otázku odporcu, či môže potvrdiť, že ho v posledných dňoch viackrát navštívil pán Ď. v súvislosti s jeho výsluchom, uviedol, že pán Ď. ho navštívil dvakrát, pričom sa ho pýtal, či je ochotný vypovedať pravdu o tom, ako prebiehal volebný akt, na čo on reagoval tak, že *„je pripravený vypovedať pravdu, lebo v živote vždy hovoril pravdu“*.

Odporca konštatoval, že ak svedok trvá na svojej výpovedi, tak nehovoril pravdu počas písania čestného vyhlásenia. Svedok zopakoval, že hovoril pravdu, avšak má slabý zrak, je síce schopný sa podpísať, ale nevidí na úpravu hlasovacieho lístka.

Na otázku právneho zástupcu sťažovateľa, či pán Ď. na neho naliehal, aby vypovedal v jeho prospech, alebo len povedal, ako všetko prebehlo, svedok uviedol, že pán Ď. ho nepresviedčal, len ho žiadal, aby povedal pravdu. Svedok mu na to odpovedal, že nikdy neklamal a pravdu je pripravený vypovedať.

Vo vzťahu k čestnému vyhláseniu svedok uviedol, že to prebehlo v budove obecného úradu, nikto iný pri tom nebol prítomný a predtým, ako čestné vyhlásenie podpísal, mu ho pán Š. prečítal, keďže nevidí, a až potom ho podpísal.

Po výsluchu svedok odovzdal sudcovi spravodajcovi svoje písomné vyjadrenie označené ako „*Informácia o voľbách do samosprávy v L.*“, v ktorom sú v zásade uvedené tie skutočnosti, ktoré tvorili obsah jeho svedeckej výpovede.

Vzhľadom na obsah výpovedí svedkov bol po ich výsluchoch vypočutý aj odporca. Na otázku, či sa v deň volieb zdržiaval pred budovou obecného úradu, odpovedal, že len okolo obeda, keď bol voliť, pričom sa tam stretol s manželmi B. a V., rozprávali sa o zdravotných problémoch pani V. a v závere ich rozhovoru, „*som naznačil, že by mohli voliť dvojku*“. Pri východe z dvora odporca ešte stretol manželov H., ale o tom, koho majú voliť, im nič nehovoril. Vo vzťahu k čestným vyhláseniam odporca uviedol, že ich pripravil sám, následne navštívil dotknuté osoby a vyzval ich, aby si ich prečítali, a ak majú výhrady k ich obsahu, tak ich nemusia podpísať.

Po ukončení výsluchov svedkov sudca spravodajca vyzval odporcu a právneho zástupcu sťažovateľa, aby sa vyjadrili, či trvajú aj na výsluchu ďalších označených svedkov. Obaja sa zhodli na tom, že ako svedkov treba vypočuť manželov H. a pani B., pričom na výsluchu pani P. vzhľadom na jej zdravotný stav netrvajú.

Po výsluchoch svedkov konaných 7. augusta 2007 odporca doručil ústavnému súdu list, v ktorom sa vyjadril jednak k výsluchom niektorých svedkov, ako aj k ďalším skutočnostiam súvisiacim podľa neho so sťažnosťou, osobitne k pôsobeniu sťažovateľa vo funkcii starostu v predchádzajúcom období, počas volebnej kampane, ako aj bezprostredne po voľbách.

Odporca k výpovedi svedka F. P. v liste okrem iného uviedol:

«F. P., L., je chorý človek (cukrovkár), čo je pravdou, ale nie je slepcom. V deň volieb požiadali spolu s manželkou, volebnú komisiu (toto som si overil u členov volebnej komisie, lebo ja som nemal vedomosť o tom kto žiadal volebnú komisiu), o možnosť voliť do prenosnej urny. Samozrejme, že volebná komisia to akceptovala a manželov P. navštívili dvaja členovia volebnej komisie (Ing. P. A., predsedkyňa komisie a H. J., člen komisie) s tým, že F. P. odovzdali dva ks volebných lístkov (pre neho a manželku), na voľbu starostu a po prevedení volebného aktu starostu mu odovzdali dva ks volebných lístkov na voľbu poslancov do OcZ v L. Samotný volebný akt na starostu F. P. vykonal tak, že sa odobral do vedľajšej miestnosti, kde v posteli leží jeho manželka (je to ležiaca pacientka a skrz toho majú aj opatrovatelku z obce, od 04/2007) a tam zakrúžkoval kandidáta na starostu, na oboch jemu odovzdaných volebných lístkoch, volebné lístky na starostu vhodil do prenosnej urny a volebné lístky na poslancov odovzdal členom volebnej komisie so slovami „Tu si krúžkujte koho chcete“. F. P., vo svojej rozporuplnej informácii (horeuvádzaná príloha) o voľbách do samosprávy v L. uvádza „... veľmi zle vydimé...“, netvrdí a nehovorí, že je slepec, no v ďalšom texte uvádza „volebný lístok hodili do volebnej urny, nám ho neukázali, aby sme sa presvedčili či zakrúžkovali p. Ď.“ Pýtam sa, keď vlastne tvrdí F. P., že veľmi zle vidí, nevidel na volebný lístok koho má krúžkovať, načo a kvôli čomu, mu mali členovia volebnej komisie (keď už tvrdí, že krúžkovali za neho a manželku) potom ukazovať volebný lístok po zakrúžkovaní kandidáta na starostu? ... je zrejme, že občan slabšie vidí, ale vidí! a volebný akt vykonal sám, tak, ako to potvrdil vo svojom „Čestnom vyhlásení“ zo 7. 5. 2007, príloha č. 11, môjho vyjadrenia k sťažnosti, z 11. 05. 2007, ktoré som za jeho prítomnosti napísal (v kancelárii obecného úradu - OcÚ), prečítal som mu ho, dal som mu ho do rúk k nahliadnutiu a prečítaniu, čo sa neudialo, len ho podpísal a pracovníčka OcÚ hneď overila aj jeho podpis...

Som presvedčený a trvám na tom, že túto prílohu písal F. P. pod určitým tlakom, ktorý vyplynul z návštev (u P.) a vlastne z osobných stretnutí s bývalým starostom Ď...

Toto je jasné a neodškriepiteľné ovplyvňovanie svedka, zo strany sťažovateľa, bývalého starostu Ď.»

Dňa 26. októbra 2007 ústavný súd vypočul svedkov A. B., L., V. H., L., a J. H., L. Na výsluchoch sa zúčastnil odporca. Právny zástupca sťažovateľa sa z účasti na týchto výsluchoch ospravedlnil.

Svedkyňa A. B. vo svojej svedeckej výpovedi uviedla, že sa v deň volieb zúčastnila hlasovania a volila vo volebnej miestnosti. Odporcu v deň volieb nestretla, stretla sťažovateľa, ale nerozprávali sa spolu. Vo vzťahu k čestnému vyhláseniu uviedla, že jej bolo predložené odporcom a vlastnoručne ho podpísala na obecnom úrade.

Svedok V. H. uviedol, že sa v deň volieb nestretol ani s odporcom, ani so sťažovateľom. Čestné vyhlásenie mu predložil odporca a podpísal ho doma. Keďže v čestnom vyhlásení je uvedené, že sa svedok v deň volieb stretol s odporcom, sudca spravodajca ho vyzval, aby objasnil rozpor medzi svojou výpoveďou a obsahom čestného vyhlásenia. Svedok uviedol, že sa už nepamätá, či sa v deň volieb stretol s odporcom.

Svedkyňa J. H. vo svojej svedeckej výpovedi uviedla, že sa v deň volieb nestretla s odporcom, ani so sťažovateľom. Čestné vyhlásenie jej predložil odporca a podpísala ho doma. Keďže v čestnom vyhlásení je uvedené, že sa v deň volieb stretla s odporcom, sudca spravodajca vyzval svedkyňu, aby objasnila rozpor medzi svojou výpoveďou a obsahom čestného vyhlásenia. Svedkyňa zotrvala na tvrdení, že sa v deň volieb s odporcom nestretla, a na otázku, či si prečítala obsah čestného vyhlásenia predtým ako ho podpísala, uviedla, že nie, že len vychádzala z toho, čo jej povedal odporca, t. j. že ju nikto neovplyvňoval o tom, ako má voliť, pričom na otázku, či bude toto vyhlásenie zaslané na súd, jej odporca odpovedal, že nie.

Po výsluchoch svedkov odporca do zápisnice v súvislosti s čestnými vyhláseniami uviedol, že tieto pripravil po tom, ako bol ústavným súdom vyzvaný zaujať stanovisko k sťažnosti sťažovateľa, pričom sťažnosť v častiach označených textom „*Dôkaz: výsluchom občanov obce...*“ pochopil tak, že právny zástupca sťažovateľa už tieto osoby vypočul, a preto považoval za potrebné sa s týmito osobami stretnúť a žiadať od nich vyjadrenie o skutočnostiach, ktoré sú uvedené v sťažnosti.

II.

Východiská na rozhodovanie ústavného súdu

A. Skutkové zistenia

Sťažovateľ opiera svoju sťažnosť, ktorou sa domáha vyslovenia neplatnosti volieb starostu v obci L. konaných 2. decembra 2006, o tri kľúčové tvrdenia:

a) odporca porušil § 30 ods. 2 a 11 zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „volebný zákon“) tým, že v deň konania volieb *„t. j. dňa 2. 12. 2006 v čase okolo 11,00 hod. pred budovou obecného úradu L., v ktorej sa nachádzala volebná miestnosť, zastavoval voličov pred vstupom do budovy, rozdával im materiál so svojim volebným programom, vykonával s týmito občanmi rozhovory a presviedčal ich, aby odovzdali hlasy jemu“*,

b) svokor odporcu *„V. K., ktorý je súkromne hospodáriacim roľníkom v čase volebného moratória, t. j. dňa 2. 12. 2006 dopoludnia navštevoval občanov obce - voličov a presviedčal ich, aby volili jeho zaťa, s tým, že v prípade, ak tohto nebudú voliť, nebude im poskytovať služby pri orbe záhrad“*,

c) predsedníčka miestnej volebnej komisie (ďalej aj „komisia“) Ing. A. P. spolu s členom komisie J. H., delegovaní do komisie politickými stranami, za ktoré kandidoval odporca, pri zabezpečovaní volieb prenosnou volebnou schránkou minimálne v dvoch prípadoch porušili § 31 ods. 6 a § 32 volebného zákona, keďže vykonali úpravu hlasovacieho lístka za voličov a sami upravený hlasovací lístok vložili do obálky a prenosnej urny.

Ústavný súd na základe dokazovania vo vzťahu k tvrdeniam sťažovateľa zistil nasledovné:

1. Tvrdenie sťažovateľa o porušovaní volebného moratória týkajúce sa volebnej agitácie vykonávanej odporcom v deň volieb pred budovou, kde sídlila komisia, aspoň nepriamo potvrdili výpovede svedkov J. B. a M. B., pričom z ich výpovedí vyplynulo, že

slová odporcu „*Vol'te dvojku*“ vyslovené pred budovou, kde sídlila komisia, mohli popri označených svedkov počuť najviac dve ďalšie osoby - manželia V. Dotknuté osoby pri výsluchoch konštatovali, že slová odporcu ich volebné rozhodnutie neovplyvnili, keďže boli rozhodnutí, koho budú voliť.

2. Tvrdenie sťažovateľa o tom, že svokor odporcu vykonával volebnú agitáciu počas volebného moratória, výpovede svedkov nepotvrdili.

3. Tvrdenie sťažovateľa, že členovia komisie v súvislosti so zabezpečením hlasovania prostredníctvom prenosnej volebnej schránky upravovali hlasovacie lístky za voličov, svojou svedeckou výpoveďou potvrdil svedok F. P., z ktorej vyplýva, že členovia komisie upravili hlasovacie lístky svedka, ako aj jeho manželky. Z výpovede vyplýva tiež to, že F. P. ich k tomu vyzval.

4. Z výpovedí svedkov C. K. a M. Z. vyplynulo, že odporca sa s nimi rozprával počas volebného moratória, pričom predmet ich rozhovoru mal znaky volebnej agitácie.

5. Nad rámec skutočností uvádzaných v sťažnosti ústavný súd v priebehu dokazovania zistil, že odporca po oboznámení sa s obsahom sťažnosti, sám vyhotovil pre osoby, ktoré mali pri výsluchoch potvrdiť skutočnosti označené sťažovateľom, t. j. preukázať opodstatnenosť sťažnosti, čestné vyhlásenia vyvracajúce tvrdenia sťažovateľa a dal im ich podpísať a následne doručil ústavnému súdu. Odporca toto zistenie ústavného súdu nespochybňuje, ale poukazuje na to, že dotknuté osoby tieto čestné vyhlásenia podpísali dobrovoľne a bez jeho nátlaku.

B. Právne východiská

Podľa čl. 129 ods. 2 ústavy ústavný súd okrem iného rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy.

Voľby sú všeobecne akceptovaným demokratickým prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi, resp. presnejšie voličmi - osobami oprávnenými voliť podľa príslušných volebných prepisov.

Podstatou ochrany ústavnosti vo volebných veciach je ochrana práv zaručených v čl. 30 ústavy, t. j. predovšetkým aktívneho a pasívneho volebného práva. Prostredníctvom čl. 30 ods. 2 ústavy sa garantuje všetkým oprávneným voličom spolurozhodovať o personálnom, resp. politickom zložení príslušných zastupiteľských orgánov pri rešpektovaní zásad všeobecnosti, rovnosti a priamosti volebného práva, ako aj tajnosti hlasovania (aktívne volebné právo). Ústava zároveň garantuje najmä prostredníctvom čl. 30 ods. 4 možnosť (právo) občanov, a vo vzťahu k voľbám orgánov územnej samosprávy aj cudzincov s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky (čl. 30 ods. 1 druhá veta ústavy), uchádzať sa o zvolenie za člena (poslanca) niektorého zo zastupiteľských orgánov za rovnakých podmienok (pasívne volebné právo).

Pod zákonnosťou volieb do orgánov územnej samosprávy treba rozumieť uskutočnenie volieb v súlade so všetkými dotknutými volebnými predpismi s právnou silou zákona (*mutatis mutandis* napr. PL. ÚS 34/99 alebo PL. ÚS 82/07), pričom podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu zistená nezákonnosť volieb do orgánov územnej samosprávy musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv dotknutých osôb, ktoré je v konečnom dôsledku porušením volebného práva a jeho princípov (*mutatis mutandis* napr. PL. ÚS 21/94 alebo PL. ÚS 82/07).

Základným interpretačným pravidlom na zákony, ktoré bližšie upravujú výkon všetkých politických práv, je čl. 31 ústavy, podľa ktorého zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a uplatňovanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Ustanovenie čl. 31 ústavy má priamu spojitosť so všetkými politickými právami vyjadrenými v ústave a svojou povahou ovplyvňuje a predurčuje spôsob formovania politických síl v demokratickej spoločnosti. Slobodná súťaž politických síl nachádza svoj výraz predovšetkým vo voľbách a je

základným predpokladom fungovania demokratického štátu (mutatis mutandis napr. PL. ÚS 19/98 alebo PL. ÚS 82/07).

Podľa § 63 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd môže

- a) vyhlásiť voľby za neplatné,
- b) zrušiť napadnutý výsledok volieb,
- c) zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený,
- d) sťažnosť zamietnuť.

Právomoc ústavného súdu zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu uplatní len vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tohto oprávnenia ústavného súdu sa však vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 19/94, PL. ÚS 50/99, PL. ÚS 5/03, PL. ÚS 82/07). Inými slovami, nie každé porušenie volebného zákona vyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len také porušenie volebného zákona, ktoré už spochybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

Pravidlá vedenia volebnej kampane upravuje volebný zákon v ustanoveniach § 30, pričom úpravy tzv. volebného moratória sa dotýka predovšetkým § 30 ods. 1 v spojení s § 30 ods. 2, ktorý ustanovuje časové obdobie volebnej kampane.

Podľa § 30 ods. 1 volebného zákona volebná kampaň je činnosť politickej strany, nezávislého kandidáta, prípadne ďalších subjektov zameraná na podporu alebo slúžiaca na prospech kandidujúcej politickej strany alebo nezávislého kandidáta vrátane inzercie alebo reklamy prostredníctvom rozhlasového a televízneho vysielania podľa odseku 4, hromadných informačných prostriedkov, plagátov alebo iných nosičov informácií.

Podľa § 30 ods. 2 volebného zákona kampaň sa začína 17 dní a končí sa 48 hodín pred začiatkom volieb. Vedenie kampane mimo určeného času je zakázané.

Podľa § 30 ods. 11 volebného zákona v čase 48 hodín pred začatím volieb a počas volieb je zakázané v rozhlasovom a televíznom vysielaní, v hromadných informačných prostriedkoch, v budovách, kde sídlia okrskové volebné komisie, a v ich bezprostrednom okolí vysielat' alebo zverejňovať informácie o politických stranách a nezávislých kandidátoch v ich prospech alebo v ich neprospech slovom, písmom, zvukom alebo obrazom.

Ústavný súd vo svojej judikatúre dlhodobo vychádza zo širšieho chápania volieb. V tejto súvislosti napr. v konaní sp. zn. PL. ÚS 6/06 uviedol, že „Posudzuje (ústavný súd, pozn.) ústavnosť a zákonnosť nielen samotného volebného aktu a sčítania hlasov, ale celého volebného procesu, pokiaľ táto právomoc neprislúcha všeobecným súdom (registrácia kandidátov). Práve preto je aj závažné, hrubé a opakované porušenie právnej úpravy volebnej kampane dôvodom na vyhlásenie volieb za neplatné. Význam porušovania právnej úpravy tzv. volebného moratória nemožno zľahčovať odkazmi na zánik alebo zníženie verejného záujmu na jeho existencii a na rešpektovanie slobodnej vôle voličov. Existuje verejný záujem na dodržiavaní právnej úpravy celého volebného procesu, lebo len tak sa možno priblížiť ideálu slobodnej súťaže politických síl v demokratickej spoločnosti, ktorý zahŕňa aj súťaž podľa platných pravidiel. Občan má právo, aby sa kandidáti uchádzali o jeho hlas podľa zákonných pravidiel“.

Vo vzťahu k § 30 ods. 11 volebného zákona ústavný súd už vyslovil právny názor, podľa ktorého z neho vyplýva zákaz určitých aktivít, aj keď sú jednorázové, počas volieb

a 48 hodín pred nimi v rozhlasovom a televíznom vysielaní, hromadných informačných prostriedkoch, v budovách, kde sídlia okrskové volebné komisie, a v ich bezprostrednom okolí. Medzi tieto aktivity patrí aj zverejňovanie informácií o politických stranách a nezávislých kandidátoch v ich prospech alebo v ich neprospech slovom, písmom, zvukom alebo obrazom (PL. ÚS 6/06).

Opierajúc sa o uvedené ústavný súd zdôrazňuje, že účelom § 30 ods. 11 volebného zákona je vymedziť také aktivity politických strán, nezávislých kandidátov, prípadne ďalších subjektov zameraných na podporu alebo slúžiace na prospech kandidujúcich politických strán alebo nezávislých kandidátov, ktoré sú počas volebného moratória zakázané. Použitím metódy doslovného výkladu by bolo možné dospieť k záveru, že počas volebného moratória sú zakázané len tie formy volebnej agitácie, ktoré sú výslovne uvedené v texte § 30 ods. 11 volebného zákona.

V súvislosti s uvedeným ústavný súd už vyslovil právny názor, podľa ktorého z ustanovenia § 30 ods. 11 volebného zákona nemožno vyvodiť absolútny zákaz akejkolvek volebnej kampane počas volebného moratória (mutatis mutandis PL. ÚS 73/07).

K uvedenému ústavný súd v kontexte so svojimi skutkovými zisteniami v danej veci zdôrazňuje, že za porušovanie volebného moratória, a teda zákazov výslovne uvedených v § 30 ods. 11 volebného zákona, nesporne treba považovať rozhovory kandidátov uskutočnené s voličmi v deň volieb v bezprostrednej blízkosti budov, kde sídlia okrskové volebné komisie, a to najmä vtedy, ak predmetom rozhovoru sú aj otázky súvisiace s voľbami bez ohľadu na to, či je ich obsahom priama výzva voličom, koho majú voliť. Z textu a účelu § 30 ods. 11 volebného zákona možno podľa názoru ústavného súdu vyvodiť okrem iného aj povinnosť kandidátov na volené funkcie nezdržiavať sa v deň volieb v bezprostrednom okolí budov, kde sídlia volebné komisie, a nenadväzovať rozhovory s voličmi.

Vo vzťahu ku skutkovému zisteniu, že odporca počas volebného moratória navštívil minimálne dvoch voličov (C. K. a M. Z.) a rozprával sa s nimi o realizácii zámerov

vyplývajúcich z jeho volebného programu, čo v konkrétnych okolnostiach bezprostredne súviselo s blížiacimi sa voľbami, ústavný súd konštatoval, že zákaz takýchto rozhovorov kandidátov s voličmi počas volebného moratória, s výnimkou takých, ktoré sa uskutočnia v budovách, kde sídlia okrskové volebné komisie alebo v ich bezprostrednom okolí, nie je v § 30 ods. 11 volebného zákona síce výslovne uvedený, ale zároveň zdôraznil, že právne normy je potrebné vykladať vo vzájomných súvislostiach. V danom prípade treba brať do úvahy nielen text § 30 ods. 11 volebného zákona, ale aj text § 30 ods. 2 druhej vety volebného zákona, z ktorého vyplýva všeobecný zákaz vedenia volebnej kampane v čase volebného moratória. Na túto vzájomnú súvislosť označených právnych noriem musí ústavný súd prihliadať osobitne vtedy, ak jeho ďalšie skutkové zistenia nasvedčujú, že počas volebného moratória došlo aj k takým aktivitám, ktoré sú v tomto čase v zmysle § 30 ods. 11 volebného zákona výslovne zakázané a vo svojom súhrne naznačujú, že došlo k hrubému, resp. závažnému porušeniu volebných predpisov, ktoré môžu vyvolať reálne pochybnosti o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

Podľa § 31 ods. 6 volebného zákona volič môže požiadať zo závažných, najmä zdravotných dôvodov okrskovú volebnú komisiu o to, aby mohol hlasovať mimo volebnej miestnosti, a to len v územnom obvode volebného okrsku, pre ktorý bola okrsková volebná komisia zriadená. V takom prípade okrsková volebná komisia vyšle k voličovi dvoch svojich členov s prenosnou volebnou schránkou, hlasovacími lístkami a obálkou. Volič hlasuje tak, aby sa dodržala tajnosť hlasovania.

V súvislosti s citovaným § 31 ods. 6 volebného zákona ústavný súd v konaní sp. zn. PL. ÚS 1/00 (tiež PL. ÚS 33/03, PL. ÚS 30/07) vyslovil, že „Neprávny postup pri zabezpečení hlasovania mimo volebnej miestnosti (nedodržanie tajnosti hlasovania, nezabezpečenie potrebného počtu členov okrskovej volebnej komisie pre takéto hlasovanie) môže byť v príčinnej súvislosti s výsledkom volieb a tento výsledok volieb môže významnou mierou aj ovplyvniť. Dôsledkom takýchto porušení zákona je aj porušenie ústavného volebného práva a jeho princípov“.

V danom prípade však treba brať do úvahy aj § 32 volebného zákona, podľa ktorého volič, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok pre telesnú vadu alebo preto, že nemôže čítať alebo písať, má právo vziať so sebou do priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov iného voliča, aby za neho hlasovací lístok podľa jeho pokynov upravil a vložil do obálky.

C. Závery

Opierajúc sa o svoje skutkové zistenia a naznačené právne východiská vychádzajúce z doterajšej judikatúry ústavný súd konštatoval, že vykonané dokazovanie potvrdilo, že odporca porušil ustanovenie § 30 ods. 11 volebného zákona, z ktorého možno okrem iného vyvodiť zákaz kandidátov viesť rozhovory s voličmi v deň volieb, ktoré sa priamo, ale aj nepriamo dotýkajú volieb v budovách, kde sídlia okrskové volebné komisie, a v ich bezprostrednom okolí, pričom z výpovedí svedkov vyplynulo, že odporca mal v deň volieb takýto rozhovor, pri ktorom boli prítomní najmenej štyria voliči, z ktorých minimálne dvaja počuli priamu výzvu odporcu „*Vol'te dvojku*“.

Ústavný súd na ťarchu odporcu zohľadnil pri svojom rozhodovaní aj tvrdenia dvoch svedkov C. K. a M. Z. o tom, že odporca ich počas volebného moratória navštívil a viedol s nimi rozhovor o svojom volebnom programe, a zároveň zdôraznil, že v danom prípade je irelevantné jeho tvrdenie, že C. K. sa volieb nezúčastnil, obsiahnuté v liste doručenom ústavnému súdu 19. októbra 2007, pretože v tom čase nemohol vedieť, že menovaný sa nezúčastní volieb.

Za preukázanú považoval ústavný súd na základe svedeckej výpovede F. P. aj skutočnosť, že členovia komisie upravili hlasovací lístok tohto svedka a jeho manželky, čo síce za splnenia podmienok ustanovených v § 32 volebného zákona nie je zakázané, ale v danom prípade bolo povinnosťou členov komisie upravené hlasovacie lístky ukázať týmto voličom, aby mohli osvedčiť, že úprava hlasovacích lístkov sa uskutočnila v súlade s ich ústne prejavenu vôľou, čo v danom prípade spochybňuje volebný akt.

Ostatné tvrdenia sťažovateľa o porušovaní volebných predpisov obsiahnuté v sťažnosti sa prostredníctvom výsluchov označených svedkov nepodarilo preukázať. Na druhej strane ústavný súd musel vziať do úvahy, že z výsledkov dokazovania vyplýva, že odporca celkom zjavne pôsobil na všetkých svedkov označených sťažovateľom tým, že sa s nimi po voľbách stretol, vyhotovil za nich čestné vyhlásenia a dal im ich podpísať, čo ústavný súd hodnotil ako marenie dokazovania, na ktoré je potrebné prihliadnúť pri rozhodovaní vo veci samej.

Na tomto základe ústavný súd berúc do úvahy aj minimálny rozdiel medzi hlasmi, ktoré získali vo voľbách odporca a sťažovateľ (5 hlasov), dospel k záveru, že zistené porušenia zákonnosti volieb majú v danom prípade takú intenzitu, že odôvodnene vyvolávajú pochybnosti o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov, a preto vyhlásil voľby starostu v obci L. konané 2. decembra 2006 za neplatné podľa § 63 ods. 1 písm. a) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. februára 2008